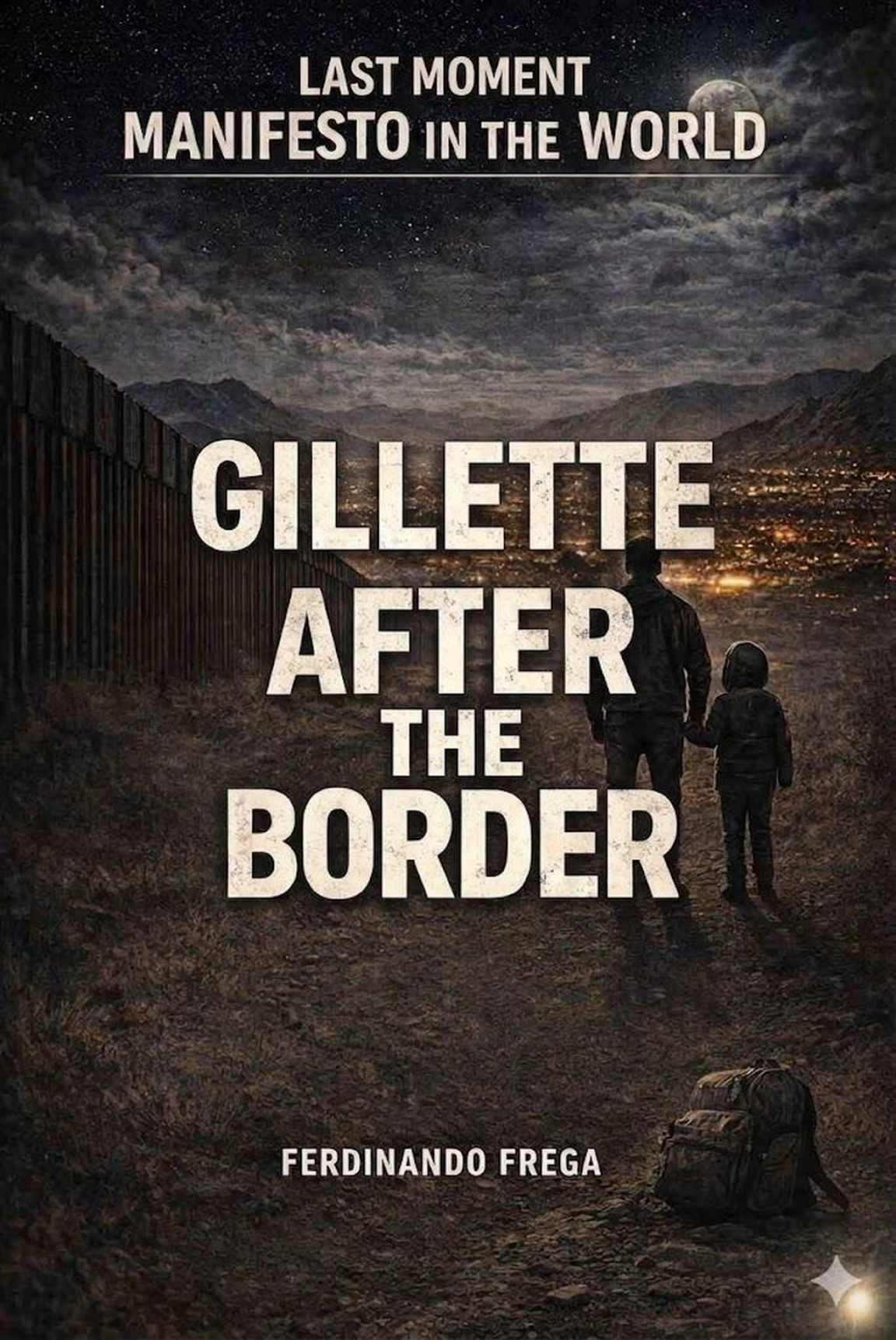
LAST MOMENT
MANIFESTO IN THE WORLD

GILLETTE AFTER THE BORDER

FERDINANDO FREGA

GILLETTE ANDERKANT DIE GRENS

’n Boek oor grense as drumpels eerder as mure: volke, kulture, tradisies en die dun lyn tussen waansin en visie. Dit bevat ’n manifes, ’n opdrag aan die reisigers van grense, ’n klein biografie, en ’n vraag waarna die skrywer telkens terugkeer — wat van ’n mens oorbly sodra die rand oorgesteek is.

MANIFES

Die meeste mense verstaan nie dat die lewe nie bepaal word deur wat ons het nie, maar deur die teenwoordigheid wat ons in ander agterlaat. Ons is nie net hier om op te gaar nie. Ons is hier om ’n gedagte uit te kerf, ’n pyn te verlig, ’n bewussyn aan die brand te steek.

Die menslike grens is nie net ’n lyn tussen State nie. Dit is die afstand tussen dié wat hul tyd verbruik en dié wat dit in ’n innerlike nalatenskap omskep.

Anderkant die grens is daar geen leegte nie. Daar is wat bly. Daar is wat die liggaam, die geografie, die vrees oorleef. Daar is die spoor.

OPDRAG

Aan dié wat sigbare en onsigbare grense oorsteek. Aan dié wat land, taal, naam verloor — en steeds na ’n manier soek om in die wêreld te bestaan.

REDAKSIONELE NOTA

Hierdie teks is gebore uit ’n eenvoudige, radikale vraag: Wat is dit wat ons as mense steeds nie verstaan nie? Die antwoord open ’n nuwe veld: ons is nie bloot hier om te bestaan nie, maar om ’n lewende spoor in ander agter te laat.

UITGANGSPUNT

Elke grens verdeel iets: liggame, kaarte, herinneringe, regte, moontlikhede. Maar die diepste grens skei wat verbygaan van wat bly.

VOORWOORD

Dit is nie ’n teks oor grense as afsluiting nie, maar oor grense as drumpels. Die mensdom het gebiede, nasies, verdedigings gebou — en verstaan steeds nie dat sy ware maatstaf nie lê in wat sy besit nie, maar in wat sy oordra.

SINOPSIS

’n Manifes oor menslike en territoriale grense, en oor wat oorleef nadat hulle oorgesteek is: geheue, transformasie, teenwoordigheid.

DIE SKRYWER SE BEDOELING

Ek skryf om iets agter te laat wat nie besit vra nie, maar duur. ’n Glimlag, ’n gedagte, ’n vorm van nabyheid wat in staat is om anderkant die bladsy voort te gaan.

INLEIDING

Wanneer die meeste mense voor ’n vraag te staan kom, haas hulle hulle om ’n antwoord te vind. Ek nie. Ek begin met ’n enkele woord: hoekom?

Want ek stel nie belang daarin om die gesprek op die verwagte manier te betree nie. Ek wil die breuk oopmaak waaruit die gesprek gebore word. Ek wil die punt hê waar die mens ophou herhaal en werklik begin bevraagteken.

Nie wat ons nie verstaan nie — maar hoekom ons aanhou misluk. Hoekom ons besit met betekenis verwar. Hoekom ons deur die tyd beweeg as verbruikers van die lewe in plaas van as teenwoordighede wat ’n spoor kan agterlaat. Hoekom ons grense buite onsself bou en dié ignoreer wat ons van binne verdeel. Hierdie manifes begin hier. Nie met ’n klaargemaakte antwoord nie, maar met ’n dringendheid. Nie met ’n formule nie, maar met ’n drumpel.

Die eerste vraag vra nie ’n standpunt nie. Dit vra blootstelling. Dit vra ons om af te daal na die punt waar taal ophou om oppervlak te wees en terugkeer na noodsaak.

Daarom antwoord ek nie dadelik nie. Eers staan ek voor die oorsprong. Eers luister ek na die wond. Eers spreek ek die enigste woord uit wat nog die denke kan oopmaak: hoekom.

Uit hierdie breuk begin die teks. Van hier af word dit ’n besinning oor menslike, territoriale en innerlike grense. Van hier af open die deurgang na wat daarna kom: nie die leegte nie, maar die oorblyfsel; nie die einde nie, maar die spoor; nie afsluiting nie, maar wat oorleef.

Hierdie manifes betree die plek waar antwoorde nie meer genoeg is nie — en begin op die presiese punt waar die mens gedwing word om na homself te kyk sonder skuiling.

PROLOOG

Afrikaanse weergawe

Die manifes verken die betekenis van menslike, territoriale en innerlike grense, en beklemtoon die belangrikheid van teenwoordigheid en van die spoor wat ons in ander agterlaat, anderkant blote materiële bestaan.

Opdrag aan die reisigers van grense

Dit is opgedra aan dié wat sigbare en onsigbare grense oorsteek, wat land, taal of naam verloor, en steeds na ’n manier soek om in die wêreld te bestaan.

Die fundamentele vraag

Die skrywer begin met ’n radikale vraag oor wat ons steeds nie verstaan nie, en bevestig dat ons nie net hier is om te bestaan nie, maar om ’n lewende spoor in ander agter te laat.

Die aard van grense

Grense verdeel liggame, kaarte, herinneringe, regte en moontlikhede — maar die diepste grens is dié tussen wat verbygaan en wat bly.

Grense as drumpels

Grense is nie afsluitings nie, maar drumpels. Die ware maatstaf van die mensdom lê in wat ons stuur, nie in wat ons

het nie.

’n Manifes oor die menslike grens

Die lewe word nie bepaal deur wat ’n mens besit nie, maar deur die teenwoordigheid wat jy in ander agterlaat. Die menslike grens is die afstand tussen dié wat bloot tyd verbruik en dié wat dit in ’n innerlike erfenis omskep.

Volke en kulture

Volke is lewende herinneringe wat weerstand bied en erkenning eis, terwyl kulture alfabette van gevoel is — dade van weerstand teen die vergetelheid.

Tradisies en sosialiteit

Tradisies is beliggaamde kontinuïteite wat die tyd weerstaan. Sosialiteit is die eerste menslike grens, die plek waar identiteit deur wedersydse erkenning gevorm word.

Die grens tussen waansin en visie

Dié wat die grense van die denke oorsteek, kan as gevalle of as profete gesien word; die lyn tussen waansin en visie is dun, dikwels getrek deur die vrees om te luister.

Gee sonder om te besit

Die skrywer sê dat hy gee sonder om iets terug te verwag, en onderskei menslike logika van kommersiële logika. Die manifes is ’n deurgang — een wat anderkant die bladsy voortgaan.

DIE WÊRELD

Die volke

Die volke van die wêreld is nie massas om te tel nie, maar lewende herinneringe in beweging. Elke mens is ’n wond wat aanhou asemhaal, ’n taal wat weier om getem te word, ’n honger wat brood alleen nie kan stil nie, ’n hemel wat nie in ’n vlag gevou kan word nie.

Volke vorder nie — hulle verduur. Hulle vra nie om verstaan te word nie, maar om erken te word. Elke volk is ’n argief van oorlewing, ’n unieke manier om aan die lewe te bly wanneer alles rondom ineenstort.

Geen volk is perifeer nie. Die periferie is bloot die plek wat die wêreld nog nie geleer het om te sien nie.

Kulture

Kulture verdeel nie die mensdom nie — hulle maak dit leesbaar. Hulle is alfabette van gevoel, kaarte van pyn, choreografieë van viering, geometrieë van terugkeer.

Elke kultuur is ’n laboratorium van betekenis, ’n poging om die raaisel van lewend wees vorm te gee. Nie identiteite om te verdedig nie, maar spanninge om oor te steek.

Elke kultuur is ’n voorlopige antwoord op die misterie van hier wees, nou, in hierdie liggaam. En elke antwoord is ’n daad van weerstand teen die vergetelheid.

Tradisies

Tradisies is wat die erosie van die tyd weerstaan. Hulle is nie nostalgie nie — hulle is beliggaamde kontinuïteit.

'n Herhaalde gebaar is nie gewoonte nie: dit is geheue wat aandring. 'n Oorgedraagde woord is nie folklore nie: dit is behoort. 'n Gedeelde tafel is 'n verbond. 'n Gedeelde rou is 'n vorm van geregtigheid.

Tradisies is die verlede wat weier om te sterf — wat elke keer terugkeer om ons te herinner wie ons is wanneer niemand kyk nie.

Sosialiteit

Sosialiteit is die eerste grens wat die mens oorsteek. Voordat ons praat, raak ons aan. Voordat ons verstaan, kyk ons.

Ons is verhouding, wrywing, die behoefte om erken te word. Selfs stilte, voor 'n ander, is 'n taal. Sosialiteit is die plek waar die grens tussen my en die ander kraak — en die moontlikheid om te wees begin. Daar is geen identiteit sonder 'n getuie nie.

'n Klein biografie

Ek kom uit 'n skryfwerk wat nooit salonne gesoek het nie, maar teenwoordigheid. Ek het jare van denke, wond, koppigheid, helderheid deurkruis. Ek het nooit geskryf om ruimte in te neem nie — ek het geskryf om nie te verdwyn nie. Elke woord was 'n drumpel, elke boek 'n getuie, elke gebaar 'n daad van weerstand. My biografie is nie 'n CV nie — dit is 'n trajek. Ek soek nie lesers nie — ek soek getuies.

Doelwit

(Grense verken)

Die rand van die wêreld aanraak

My doel is nie om die wêreld te beskryf nie, maar om sy grense aan te raak.

Skryf as ’n grenstoets

Skryf is ’n grenstoets: nie om te sê nie, maar om te sien wat bly nadat alles gesê is.

Die Noordpool

Die Noordpool is die uiterste grens van die geografiese verbeelding: ys, stilte, afwesigheid, weerstand. Dit is die plek waar die wêreld blykbaar eindig — en in plaas daarvan in ’n ander vorm weer begin. Elke manifes het sy onmoontlike Noorde nodig. Nie as bestemming nie, maar as spanning.

Die Noordpool is die bewys dat selfs leegte bewoon kan word, as dit met helderheid oorgesteek word. Dit is die punt waar die kaart ophou om geografies te wees en lotsbestemming word.

Diere

Diere is die grens wat ons nederig maak en ons voltooi. Hulle kyk na ons vanuit ’n ander grammatika van die lewende. Hulle praat nie — hulle sê. Hulle verduidelik nie — hulle wys.

Hulle is die biologiese geheue van die wêreld, die bewys dat ons nie die middelpunt is nie, maar ’n deurgang. Elke dier is ’n vraag wat geen antwoord nodig het nie — net

teenwoordigheid. Hulle soek nie betekenis nie — hulle beliggaam dit.

Psigiater of gevallestudie?

Hier is die laaste vraag: visie of afwyking? Profesie of simptoom?

Dié wat die denke anderkant die grens stoot, word dikwels as ’n geval gelees voordat hulle as ’n stem gehoor word. Elke nuwe taal steek ten minste een keer die vermoede van ’n diagnose oor.

Die grens tussen waansin en visie is dun — en word dikwels bepaal deur dié wat bang is om te luister.

Ek vra nie ’n diagnose nie — ek vra aandag. Ek soek nie normaliteit nie — ek soek waarheid.

DIE SKRYWER SE NOTA

Deur my hele lewe het ek nog altyd vreugde gevind in gee, nooit in neem nie. Dit was my een volgehoue eienskap vir een-en-sestig jaar: aanbied, nie vashou nie. En selfs hier kon ek net aanhou om myself te wees — iets agterlaat wat bedoel is om in mense se gedagtes te bly, nie in my sakke nie.

Die wêreldwye uitgewersbedryf het ’n eienaardige oortuiging: dat wat verniet gegee word, min waarde moet hê. Dat ’n boek wat as geskenk aangebied word, ’n boek van mindere waarde is.

Dit is sakelogika — nie menslike logika nie. Volgens daardie logika moet Bezos die bus neem in plaas van ’n privaat straler.

Ahahahah. So absurd is dit.

Ek doen die teenoorgestelde. Ek gee wat ek het om te bied — nie wat ek hoop om te ontvang nie.

Die verskil lyk klein, maar is dit nie. Dit is die lyn wat besit van teenwoordigheid skei, berekening van vrygewigheid, mark van spoor.

Hierdie manifes is nie ’n produk nie — dit is ’n deurgang. ’n Gebaar wat niks terug vra nie. ’n Fragment van my wat aanhou loop selfs wanneer ek nie meer kan nie.

Dankie. En geniet dit — in die ernstigste en ligste sin van die woord.

Afsluiting

Die ware grens is nie die einde van die land nie. Dit is die oomblik wanneer ons besluit of ons deurgaan sonder om iets agter te laat — of teenwoordigheid word.

Ferdinando Frega